

P.J. van Koppen (1991d, 25 juni) In Hoge Raad moet niveau tellen: Nederland heeft al genoeg politieke functionarissen. *NRC-Handelsblad*, pp. 8.

Door
Peter J. van Koppen

In het eerste lid van artikel 118 van de Grondwet staat dat de leden van de Hoge Raad der Nederlanden worden benoemd uit een voordracht van drie personen, opgemaakt door de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Dat is zo'n gewichtige aangelegenheid dat tot ver in de vorige eeuw een commissie uit de Kamer persoonlijk, gezamenlijk en per koets, de voordracht aan de Koning ging aanbieden. Van dat bezoek werd daarna in de Kamer weer verslag uitgebracht.

Sinds de Tweede Wereldoorlog neemt de Tweede Kamer vrijwel altijd zonder zeuren de aanbeveling van de Hoge Raad over. Deze vorm van feitelijk culpstatie door de Hoge Raad werd zo sterk dat de Kamer in de jaren zeventig niet eens meer wist wie zij benoemde. Vaak moesten de fractiespecialisten voor de stemming over de voordracht nog snel even de Hoge Raad bellen voor enige basisinformatie over de kandidaten. Dat werd te gek en vanaf 1979 krijgen de Kamerleden enige summere gegevens over de aanbevolen personen.

Het CDA-Tweede Kamerlid

- Artikel 118 Grondwet*
1. De leden van de Hoge Raad der Nederlanden worden benoemd uit een voordracht van drie personen, opgemaakt door de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
  2. De Hoge Raad is in de gevallen en binnen de grenzen bij de wet bepaald, belast met de cassatie van rechterlijke uitspraken wegens schending van het recht.
  3. Bij de wet kunnen aan de Hoge Raad ook andere taken worden opgedragen.

mr. drs. V.A.M. van den Burg wil nu als vanouds weer inhoud gaan geven aan het voordrachtsrecht van de Kamer. Dat is zijn goed recht, want het staat in de wet, in de Grondwet zelfs. Hij wil met de kandidaten sollicitatiegesprekken gaan voeren om hun juridische kwaliteit te beoordelen en hun politieke voorkeuren te toetsen.

Van den Burg is genoeg jurist om te weten dat de Hoge Raad zelf uitstekend in staat is om in de relatief kleine juridische wereld in Nederland de topjuristen te beoordelen. Het zal hem dus om de politieke voorkeur gaan. Dat blijkt ook uit zijn klacht dat

Nederland heeft al genoeg politieke functionarissen In Hoge Raad moet niveau tellen

Visie van de Franse schilder en karikaturist Honoré Victorien Daumier (1808-1879) op *Les gens de justice*

er te veel D66-ers in de rechterlijke macht zitten. Als Van den Burg genoeg medestanders krijgt, gaat het met het lidmaatschap van de Hoge Raad dezelfde kant op als met veel andere functies in Nederland.

Vroeger was alleen de secretaris-generaal van een departement een politiek benoemd ambtenaar. Later kwamen daar de directoren-generaal bij en tegenwoordig strekt de politiek zich uit tot de directeurs. Niet alleen burgemeesters en commissarissen der koningin worden politiek benoemd, maar ook de voorzitter van de NOS en zelfs de voorzitter

van colleges van bestuur van de universiteiten.

Deze manier van politisering van belangrijke functies in de maatschappij heeft tot effect dat niet meer uitsluitend de kwaliteiten van de kandidaat van belang zijn. Soms speelt zelfs uitsluitend de politieke kleur een rol als een politicus aan een baan geholpen moet worden. Men zoekt dus niet meer een goed manager, directeur of rechter, maar een functionaris van de juiste politieke kleur. Daarmee wordt de kring van mogelijke kandidaten erg beperkt. Alleen zij die zich politiek profileren komen dan in aanmerking voor de topfuncties en de goede

kandidaten die dat niet doen, worden verwezen naar lagere echelons. Hoe dat systeem in extremum werkt, kan men in België zien.

Geen van de zittende raadsheeren in de Hoge Raad heeft zich politiek gemanifesteerd en geen van hen zou dus onder het systeem van Van den Burg in aanmerking zijn gekomen voor benoeming. Nu is het vervelende van veel beroepen in de jurisdiërie dat politieke profilering er niet bij past. Rechters moeten onafhankelijkheid uitstralen en slechts een enkeling vindt dat verenigbaar met een lidmaatschap van, laat staan activiteiten in een politieke

partij. Die enkeling wordt in de toekomst in de Hoge Raad benoemd. Topadvocaten hebben heel hard moeten werken om die tijd hadden om hun neus een keer op een partijbijeenkomst te laten zien, komen in de toekomst al snel voor benoeming in de Hoge Raad in aanmerking. Politieke activiteiten lijken alleen voor hoogleraren geen probleem, dus in de toekomst zal het aandeel van oud-hoogleraren onder de raadsheeren toenemen.

Dit is allemaal nog niet zo erg als een benoeming in de Hoge Raad voor juristen het Walhalla

zou zijn. Het lidmaatschap van de Hoge Raad steekt echter schril af bij andere juridische beroepen. Niet alleen het salaris is bescheiden vergeleken bij het inkomen van bijvoorbeeld een topadvocaat. Ook is het een van de eenzaamste beroepen in Nederland. Een raadsheer leeft in een papieren wereld. Hij of zij werkt thuis, ziet nooit de partijen waarover geoordeeld wordt en ontmoet de collega's slechts eenmaal per week.

De arbeidsvreugde van een raadsheer moet geheel komen van de noeste, eenzame, intellectuele arbeid. Als kandidaten dan ook nog een sollicitatiegesprek met Kamerleden moeten ondergaan zou het aantal beschikbare en geschikte kandidaten wel eens drastisch kunnen afnemen.

Het doel van Van den Burg is natuurlijk om via de benoemingen invloed te kunnen uitoefenen op de beslissingen van de Hoge Raad. Dat zal hem niet lukken. De vorm van de besluitvorming in de Hoge Raad is niet een politieke, waarin de individuele raadsheeren zich kunnen profileren. Sommige buitenlandse hoogste rechtscolleges kan dat wel. Onder het Amerikaanse rechtssysteem zijn bijvoorbeeld zogenaamde *disenting opinions* toegestaan en kan een individuele raadsheer zijn oordeel over een zaak publiek maken. Het is opvallend dat ook in de Verenigde Staten afwijkend opvattingen alleen bij het hoogste federale rechtshof veel voorkomen. Andere rechtscollege waaronder de hoogste rechte van de afzonderlijke staten, hebben een overheersende voorkeur voor rechtspraak op basis van consensus, waarbij de beslissing unaniem genomen wordt. Dat systeem geldt ook in Nederland; *dissenting opinions* zijn hier niet verboden.

Het blijft natuurlijk voor Van den Burg aantrekkelijk om terug te gaan naar de situatie die in de vorige eeuw bestond, toen de Tweede Kamer wel substantiële invloed uitoefende op de benoemingen in de Hoge Raad. Tot de jaren zestig van deze eeuw was zelfs een aantal zetels in de Hoge Raad informeel gereserveerd voor katholieken. De invloed van de katholieken is echter nooit herkenbaar geweest in concrete beslissingen van de Hoge Raad. Intensieve bemoeienis door de Tweede Kamer met de benoemingen had toen wel een ander effect: een matige kwaliteit van de Hoge Raad. Die kwaliteit daalde in de loop van de negentiende eeuw tot een zodanig niveau, dat regelmatig werd voorgesteld de Hoge Raad maar op te heffen.

Een slecht functionerende Hoge Raad doet, in ons staatsbestel het belang van de wetgever niet nemen. Dan kan immers het parlement niet meer de onderwerper die het niet zelf wil regelen de Hoge Raad overlaten, zoals thans. De huwelijkswetgeving en het stakingsrecht. Het C heeft, denk ik, daarvoor geen andere middelen dan het bevelen van deze omweg.

De auteur is psycholoog, hoofddocent aan de juridische faculteit van de Erasmus Universiteit Rotterdam.